

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою ЗУІ
Протокол № „3” від „27” квітня 2021 р.
Ф-КДМ-2

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра філології

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота

Роль віку, що впливає на використання мови в Баркасово, Рівне та Батьово

Йоночій Ребека Степанівна

Студентка IV-го курсу

Освітня програма: 014 Середня освіта (Мова і література угорська)

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол № 103 / 23 листопада 2022 року

Науковий керівник:

Дудич Катерина Іванівна,

доктор філософії, доцент

Завідувач кафедру:

Берегсасі Аніко Ференцівна

доктор габілітований, професор

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 2023 року

Протокол № _____ / 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою ЗУІ
Протокол № „3” від „27” квітня 2021 р.
Ф-КДМ-2

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра філології

Кваліфікаційна робота

**Роль віку, що впливає на використання мови в Баркасово, Рівне та
Батьово**

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Виконала: студентка IV-го курсу

Йоночій Ребека Степанівна

Освітня програма: 014 Середня освіта (Мова і література угорська)

Науковий керівник: **Дудич Катерина Іванівна,**

доктор філософії, доцент

Рецензент: **Кормочі Золтан Золтанович,**

доктор філософії, доцент

Берегове

2023

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою ЗУІ
Протокол № „3” від „27” квітня 2021 р.
Ф-КДМ-2

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Filológia Tanszék

**Az életkor nyelvhasználatot befolyásoló szerepe Barkaszón, Szernyén és
Bátyúban**

Szakedolgozat

Képzési szint: alapképzés

Készítette: Janócsi Rebeka

IV. évfolyamos hallgató

Képzési program: 014 Középfokú oktatás (Magyar nyelv és irodalom)

Témavezető: Dr. Dudics Katalin

PhD, docens

Recenzens: Dr. Karmacs Zoltán

PhD, docens

Зміст

I. Вступ.....	6
II. Огляд літератури по темі.....	8
2.1 Про закарпатську угорську говірку.....	10
III. Про обставини розслідування.....	13
3.1 Гіпотези.....	13
3.2 Коротка презентація пунктів дослідження, процесу та методу анкетування.....	14
3.3 Результати дослідження базуються на анкетному опитуванні.....	16
IV. Узагальнення.....	29
Список використаної літератури.....	31
Резюме.....	34
Додатки.....	36

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés	6
II. A témával kapcsolatos szakirodalmi éttekintés	8
2.1 A kárpátaljai magyar nyelvjárásról.....	10
III. A vizsgálat körülményeiről	13
3.1 Hipotézisek	13
3.2A kutatópontok rövid bemutatása, a kérdőív menete, módszere.....	14
3.3 A kutatás eredményei a kérdőíves felmérés alapján.....	16
IV. Összefoglalás	29
Irodalomjegyzék.....	31
Rezümé	34
Mellékletek	36

I. Bevezetés

A nyelvjárás röviden a nyelv területi alapú nyelvváltozataként határozható meg. Bővebben jellemezve elmondható, hogy „egy adott nyelv többi nyelvváltozatától rendszerszerűen, azaz meghatározott szabályok szerint többé-kevésbé s valamennyi szinten eltérő nyelvváltozat, amely területileg kötött, elsősorban szóbeli közlésre szánt és mindenekelőtt a mindennapi életterületeket átfogó beszédmód, amelyet általában a falvakban felnőtt és ott lakó, a hozzá legalábbis semleges viszonyuló emberek elsődleges nyelvváltozatukként, spontán módon használnak a számukra természetes, mindennapos, informális-familiáris beszédhelyzetekben, s elsősorban az egymás közötti kommunikációban” (Kiss J. 2001a: 36)

A magyar nyelvészetben hosszú ideig nem vizsgálták a Magyarországon kívül élő magyarok nyelvét, nyelvhasználatát, ami egyértelmű politikai tényezők okoztak: a kommunista ideológia nem igazán engedett teret a nemzetiségi, kisebbségi problémákkal szorosan összefüggő nyelvi, nyelvhasználati és nyelvi emberi jogok felvetésének így- szilárd alap nélkül- nem lehetett érdemben foglalkozni a témával. (Csernicskó 2005)

A kárpátaljai magyar nyelvjárások már Trianon előtt is a magyar nyelvterület peremvidékét alkották, ahol több nép mindennapi kapcsolatban élt egymás mellett. E népek mind kultúrájukban, mind nyelvükben hatással voltak egymásra. (Gazdag 2001:48)

Szakedolgozatom témája Az életkor nyelvhasználatot befolyásoló szerepe Barkaszón, Szernyén és Bányában. Ezt a témát érdekesnek vélem kutatni, ugyanis sok változáson ment keresztül a társadalom, azonban még mindig fellelhető a sajátos nyelvjárásias beszédmód. Barkaszó egyben szülőfalum is, részben ezért is választottam kutatásom témájaként, míg Szernye és Bányá szülőfalum közvetlen szomszédságában található. Számos szakirodalmi és internetes kutatás alapján szeretném feltárni, hogy mit is jelent pontosan a nyelvjárás, illetve hogyan is befolyásolja a kommunikációt a való életben.

A szakirodalmi kutatásom mellett egy saját készítésű anonim kérdőív segítségével szeretném felmérni Barkaszó, Szernye és Bányá nyelvhasználati szokásait. A kérdőívek eredményei alapján kívánom majd bemutatni, hogy az említett falvakban beszélnek-e még nyelvjárást, illetve kíváncsi lennék arra, hogy az általuk beszélt nyelvet mennyire tartják szépnek, inkább a fiatalok beszédét tartják szebbnek, vagy inkább az idősebbekét? Továbbá ismernek-e olyan szavakat, kifejezéseket, amelyeket a szomszéd települések lakói

használnak, illetve kerültek-e már olyan helyzetbe, hogy szégyellték saját településük magyar beszédét?

Kutatásomban 100 adatközlő válaszai alapján kívánom bemutatni az életkor nyelvhasználatot befolyásoló szerepét Barkaszón, Szernyén illetve Bányában.

Különböző településeken élő emberek tulajdonságai és szemléletmódja is több tekintetben eltérő lehet. Ezek az eltérések konkrétan megmutatkoznak a nyelvhasználatban és bizonyos nyelvi formákhoz való hozzáállásban is. Jellemző, hogy a városokban, leginkább a fővárosban élő lakosság hajlamos a stigmatizációra, míg a vidéken élő emberek inkább megértőek a nem standard nyelvi formákkal kapcsolatban. (Kontra 2003a: 181-185)

Viszont ez az összefüggés fordítva is működik, mivel nyelvészeti kérdés tekintetében tudjuk, hogy egy adott ország különböző részein másképp beszélnek az emberek. Sándor Klára kutatása arra mutat rá, hogy ha nyelvjárást beszélő emberektől kérdezzük meg, történt-e már olyan velük, hogy nyelvhasználatuk alapján felismerik, hová való, akkor sok igenlő választ kapunk. (Sándor 2004:42)

I. A témával kapcsolatos szakirodalmi áttekintés

A trianoni békeszerződés következtében az addig is alig vizsgált regionális nyelvterületek (peremnyelvjárások) egy csapásra a határ túloldalára kerültek, ami még inkább gátat szabott az ezeket érintő kutatások kibontakozásának. (Gazdag 2021:48) A trianoni békeszerződés következtében azonban jelentős magyar nemzetiségű tömegek váltak kisebbségivé az új nemzetállamokban (Ablonczy–Bárdi 2010: 12), s ezzel együtt a magyar nyelvterület peremvidéke is határon túli magyar nyelvjárásokká vált, vagyis az intenzív nyelvi kapcsolatok színtere magyarországi szempontból nézve külföldre került. (Zoltán 2005: 25)

A magyar nyelv helyi szinten elveszítve addigi státuszát, alárendelt szerepbe került a államnyelvvvel szemben, ami a presztízsvesztés mellett a másodnyelvi hatás nagymértékű fokozódását, illetve a helyi és az anyaországi magyar nyelvváltozatok bizonyos mértékű elkülönülését is magával vonta. (Lanstyák–Szabó Mihály 1997: 6)

A határon túli, ún. őshonos magyar kisebbség többségi helyzete regionális szinten több helyütt, így Kárpátalja bizonyos részein is megmaradt (Kiss 2002:183). Épp ennek köszönhető talán, hogy a határon túli magyar kisebbségeknek máig sikerült megőrizniük anyanyelv-dominanciájukat még akkor is, ha „a szórványosodási folyamatok, a vegyes házasságok egyre nagyobb aránya, az anyanyelv társadalmi presztízse, használatának jogi és kommunikációs akadályai napról napra csökkentik az anyanyelvhasználat körét” (Szarka 2008:103).

A nyelvjárással, nyelvváltozatokkal kapcsolatban nagyon sok próbálkozás történt, illetve történik még most is a magyarok nyelvhasználatának kutatása és vizsgálata kapcsán. A 21. század elején négy nagyobb határon túli kutatóintézet jött létre: Gramma Nyelvi Iroda Dunaszerdahelyen, Szabó T. Attila Intézet Kolozsvárott, szabadkai Magyarságkutató Intézet nyelvi szekciója, a Hodinka Antal Intézet a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola bázisán.

A kárpátaljai magyar nyelvjárásokkal kapcsolatos jelentős tanulmányokat tartalmazza a „Hiába repülsz te akárhová...” című gyűjtemény. (Csernicskó–Márku 2007) Csernicskó István Beszélhetünk-e egységesen ”kárpátaljai magyar nyelvjárások”-ról? című tanulmányában sajátosnak nevezi a kárpátaljai magyar nyelvjárásokat a magyarországiaktól.(Csernicskó 2007)

Karmacsi Zoltán a 15. Élőnyelv Konferencián elhangzott előadása (Karmacsi 2009 415-422), valamint a kárpátaljai magyarság nyelvi és nemzetiségi attitűdjéről, sztereotípiáiról két

felmérés adatai alapján kaphatunk képet Beregszászi Anikó, Cserniczkó István, Hires Kornélia és Márku Anita munkájából. (Beregszászi-Cserniczkó-Hires-Márku 2003)

A nyelvjárások megítéléséről és nyelvi sztereotípiák összefüggéseiről olvashatunk a 16. Élőnyelvi Konferencia anyagában. (Hires-László-Karmacs-Márku 2011)

Dudics Katalin 2006 és 2018 között a kárpátaljai magyar iskolások nyelvjárási attitűdjének alakulását kutatta kérdőíves gyűjtés alapján 764 végzős, illetve 701 kilencedikes diákkal. Tanulmányában azt kívánja bemutatni, hogy hogyan alakult a kárpátaljai magyar iskolákban a nyelvjárások megítélése 2006–2018 között az anyanyelvoktatási reformmal összefüggésben. A két empirikus felmérés adatai alapján kiderül, hogy a hozzáadó anyanyelvoktatási szemlélet befolyásolta-e a fiatalok nem standard nyelvváltozatokhoz való viszonyát. (Dudics 2007)

Gazdag Vilmos monográfiájában a kárpátaljai beregszászi járás magyar nyelvjárásaiban a szláv elemeket kutatta. A kárpátaljai, s ezen belül a Beregszászi járás magyar nyelvjárásai és nyelvváltozatai számos szláv nyelvi elemmel gazdagodtak. Gyakoriak a kölcsönzések a hivatali élethez kapcsolódó területeken: foglalkozások, dokumentumok, intézmények és szervezetek neveinek államnyelvi alakban való használatában. (Gazdag 2021)

Parapatics Andrea a Balaton vidéki fiatalok tájszókészletéről kérdőíves kutatást végzett. A dialektológia képviselői körében általánosan elfogadott tény, hogy a nyelvjárások kutatása korántsem csupán archaizálódó jelenségeket foglal magába, hiszen a területi variabilitás olyan természetes velejárója a nyelvhasználatnak, amelynek strukturális és pragmatikai szempontból egyaránt megfigyelhető változásait a dimenzionális nyelvszemléletet követve a beszélőközösség mai, fiatalabb tagjai körében is érdemes vizsgálni. (Parapatics 2020) A fiatalok mellett az idősebb emberek nyelvjárási tudatát kutatta, valamint a tapolcai gimnázium diákjainak is felmérte tájszóismeretét. Könyvében arról ír, hogy miért is kell olyan kérdésekkel foglalkozniuk a pedagógusoknak, illetve tanítványaiknak, amelyek a nyelvjárásokra vonatkoznak.

Tóth Péter kárpátaljai magyar dialektológiai vizsgálatokkal foglalkozott. Munkájában a nyelvjárásról és annak változásáról ír. Gyűjtéseit Homokon, Csongoron, Váriban és Salánkon végezte. A jelenségvizsgálatok során arra törekedett, hogy “a rendszertani sajátosságokra, az 1962-es kárpátaljai atlaszadatok állapotára, valamint az azóta bekövetkezett változásokra egyaránt tekintettel legyenek. A nagyatlasz adatainak vállalása révén az olvasó betekintést nyerhet négy kárpátaljai település XX. század második felének

archaikus nyelvi világába, s nyomon követheti táji sajátosságainak a használatban való módosulását egészen napjainkig.” (Tóth 2010:29)

Kontra Miklós “Hol beszélnek legszebben és legcsúnyábban magyarul?” című tanulmánya az ország különböző régióiból származó adatközlőktől kérdezi kérdőíves formában, hogy hol beszélnek legszebben és legcsúnyábban magyarul. (Kontra 1997:224)

Imre Samu szerint „lényegében még az 1930-as években is – a falu paraszti társadalmában lényegében csak egyetlen társadalmi érvénnyel használt változat élt: a helyi nyelvjárás. Ez már akkor sem volt mentes, főképpen a köznyelv hatására bizonyos belső mozgástól, de az a mozgás akkor még eléggé esetleges volt erősen kötődött bizonyos sajátos szituációkhoz, esetleg egyes egyénekhez”(Imre 1988:55)

Végh József tanulmányában azt írja, hogy „A régi és az új alak harcában kétségkívül az új fog győzni, de azt nem tudjuk megjósolni, hogy mikor”. (Végh 1954:422)

A későbbi kutatások azonban azt állapították meg, hogy „A nyelvjárások visszaszorulása, főként a nyelvjárási jelenségek eltűnése azonban korántsem zajlik olyan gyorsan, ahogyan azt a szakemberek is jövendölték” (Kiss 1991:380)

Kiss Jenő a mai magyar nyelvjárások változásának okait így foglalja össze: „1. A nyelvjárási beszélők biológiai fogyása: jóval többen halnak meg, mint amennyien gyermekként nyelvjárásban szocializálódnak. 2. A nyelvjárások általános használati funkcionális tévesztése: ez közvetlenül a beszélők nyelvváltozat-választási szokásai (nyelvjárás vagy köznyelv), illetőleg kisebbségi körülmények között nyelvválasztási (például magyar és román egy csak román, mondjuk a moldvai magyar-román kétnyelvű csángók körében) szokásai megváltozásának a következménye. [...] 3. A nyelvjárások strukturális értelemben vett kiegyenlítődése: ez a helyi közösségek legújabb kori társadalmi átrétegződésének, valamint a köznyelvi hatásnak a következménye” (Kiss 2007a:8)

2.1 A kárpátaljai magyar nyelvjárásról

A nyelvjárással, nyelvjárási beszélőkkel, a nem-standard változatokkal kapcsolatban különböző nyelvi mítoszok, nyelvi ideológiák, sztereotípiák rögzültek, alakultak ki a magyar nyelvközösségben. (Sándor 2016:176) A mai Kárpátalja területe csak a 20. Század elején, számos politikai fordulatot megérve vált földrajzi, közigazgatási egységgé. (Botlik 2005) A

midig is peremterületnek számító vidék sokak érdeklődését felkeltette már, de a tudományos igényű és alaposágú kutatások csak viszonylag későn, jórészt csak az 1990-es években indulhattak meg. Nagyrészt a nyelvi, nyelvészeti vizsgálatokra is érvényes ez a megállapítás. (Beregszászi-Cserniczkó 2007:6)

A kárpátaljai magyar nyelvjárásokat az északkeleti magyar nyelvjárási régióba sorolják, amiről tudjuk, hogy ez áll a legközelebb a standard változathoz, hiszen a nyelvújítás korában Kazinczyék ezt a nyelvjárást vették alapul. Ezáltal a kárpátaljai nyelvjárások és a standard között nincs jelentős nyelvi távolság. (Beregszászi-Cserniczkó 2007:14) A magyar nyelvtípusok közül ez áll a legközelebb a magyar standardhoz. (Kiss 1993:146) “A helyi nyelvjárások és a standard között tehát nincs jelentős nyelvi távolság. S mivel a többi kárpátaljai magyar nyelvváltozat a nyelvjárásokra épül, az a kárpátaljai magyar nyelvváltozatok összességére is vonatkozik” (Beregszászi-Cserniczkó 2003:16)

Kiss Jenő három nyelvjáráscsoportba sorolja az északkeleti nyelvjárási régió magyar dialektusait: (Kiss 2001)

1. szabolcs-szatmári, bereg-ugocsai, melybe a Munkács és Huszt közötti nyelvjárások tartoznak;
2. ungi, ide az Ungvári járás és a szomszédos kelet-Szlovákia í-ző nyelvjárásait sorolja;
3. a volt Máramaros vármegye helyi nyelvjárásai, melyek nem alkotnak egységes csoportot.

A nyelvészek a kárpátaljai magyar nyelvjárásoknak is több típusát szokták megkülönböztetni. Horváth Katalin hangtani szempontú kategorizálása a következő típusokba sorolja a kárpátaljai magyar nyelvjárásokat: (Horváth 1976:54)

1. A Rahói járás nyelvszigetei és Aknaszlatina nyelvjárása;
2. Visk, nyelvjárássziget a Huszti járásban;
3. A Nagyszőlősi és a Beregszászi járás nyelvjárásai;
4. Salánk nyelvjárása a Nagyszőlősi járásban;
5. Badaló (Beregszászi járás) és Dercen (Munkácsi járás) nyelvjárása;
6. Nagydobrony (Ungvári járás) és Beregrákos (Munkácsi járás) palóc nyelvjárásszigetként;

7. Az Ungvári és Munkácsi járás nyelvjárásai.

Hangtani szempontból összefogja őket az erős *i*-zés és *j*-zés, a felső nyelvállású hosszú magánhangzók megrövidülése, a magánhangzók kiesése (Csúry 1929a, b) és a diftongusok ejtése (Balogh 2004). A kárpátaljai magyar nyelvjárások zömében hét rövid és hét hosszú magánhangzó, valamint 25 mássalhangzó van. (Lizanec–Horváth 1982: 3–4)

Juhász Dezső a kárpátaljai nyelvjárásokat illetően több hangtani jellemzőt is említ. A nyelvjárásokra jellemző a középső hangtani nyelvállású félig zárt palatális, illabiális rövid magánhangzó. Jellemző a diftongusok ejtése is, mint például főüld stb. Gyakori a szótagzáró l pótnyúlásos kiesése az –ol/öl hangkapcsolatokban, valamint a *j*-zés. (Juhász 2001:292)

III. A vizsgálat körülményeiről

3.1 Hipotézisek

A Google Űrlap segítségével készített online kérdőív kitöltésénél 100 személy válasza a céloom. A kérdőívben összesen 35 kérdés található, amelyben van válaszlehetőség, illetve kifejtős rész is, amelyben a válaszadók bővebben fejezhetik ki a véleményüket és tapasztalataikat példákkal alátámasztva. A kérdőívbe az alábbi kérdések találhatóak meg:

- Beszélnek-e ezen a településen tájszólásban?
- Kik beszélnek a régi tájszólást a településen? Csak az öregek vagy fiatalok is?
- Van-e különbség ezen a településen az idősebbek és a fiatalabbak beszéde között?
- Ön szerint szebben beszélnek itt, mint a szomszéd településeken?
- Sajnálná, ha megszűnne településükön a nyelvjárási beszédmód?
- Melyik szebb: a köznyelv vagy a nyelvjárás? Miért?
- Hallott-e olyan magyar szavakat, kifejezéseket a szomszéd települések magyar beszélőitől, amelyeket itt nem mondanak? Ha igen, melyek voltak ezek a szavak?
- Szokták-e ugratni, csúfolni ennek a településnek a lakóit az itteni beszédmód miatt a szomszéd települések lakói?
- Előfordult, hogy megszólták nyelvjárásias beszédmódja miatt? Ki és hol?
- Volt olyan helyzetben, amikor röstellte, szégyellte itthoni beszédmódját?
- Véleménye szerint van-e olyan település, ahol csúnyán beszélnek magyarul? Ha igen, melyik ez a település?
- Tud-e anyanyelvén kívül más nyelveken is? Ha igen, melyiken?
- Ugyanúgy beszél városban vagy hivatalos helyen is, mint otthon családi körben?
- Hogyan nevezik az Ön településén azt, ami a kisült szalonnából a zsír kinyomkodása után megmarad?
- Mi az a darab, amelyet a kenyér megvágásakor a kenyér végéből levágunk?
- Melyik az az eszköz, amivel a széthullott szénaszálakat összehúzzák?
- Mi a neve a széknél jóval alacsonyabb, támla nélküli ülőbútornak?
- Hogyan nevezik az Ön településén a csípős gyomnövényt?
- Mi a neve a mész és a homok keverékének, amivel a téglát a falban összeragasztják?
- Hogyan nevezik azt az ételt, amelyben a tészatalpra lekvárcsomót tesznek majd pedig összehajtják?

- Mi van a tojás közepén?
- Mi az a többnyire zománcozott kis, füles edény, amiből tejet vagy vizet isznak?
- Mi a vadrózsa termése, amiből lekvárt és teát is csinálnak?

A kérdések lefőbb része a nyelvjárásra és a tájszólásra összpontosít. Az első kérdésekben az adatközlők életkorára, anyanyelvére, nemzetiségére és lakhelyére vagyok kíváncsi. Biztos vagyok benne, hogy a válaszadók legnagyobb része magyar anyanyelvű és magyar nemzetiségűnek vallja majd magát, de ukrán nemzetiségű és anyanyelvű kitöltő lesz kis részben. Az életkor és az iskolai végzettség skáláján változatos eredményekre számítok.

Feltételezem, hogy a Bányai kistérségben beszélnek még az emberek tájszólásban, nagyobb részben az idősebb korosztály. A fiatalok és az idősebb korosztály beszéde között pedig vannak különbségek a nyelvjárási beszédmódot illetően.

Biztos vagyok benne, hogy a válaszadók többsége a nyelvjárást szebbnek tartja, mint a köznyelvet és sajnálná, ha megszűnne ez a fajta beszédstílus a településükön. Minden ember a saját anyanyelvét és beszédmódját tartja a legszebbnek így feltételezem, hogy az adatközlők többsége saját települése magyar beszédét szebbnek tartja a többitől.

Úgy gondolom, hogy a válaszadók rengeteg olyan kifejezést, szavakat hallottak már amelyeket ők maguk nem ismernek, vagy csak nem használják azokat. Továbbá biztosan kerültek olyan helyzetbe, ahol ugratták vagy csúfolták nyelvjárási beszédmódja miatt, de úgy vélem ezt nem sértésből csak megjegyzésként említették meg.

Különböző helyzetek, szituációk, hivatalos ügyintézés igényli, hogy nyelvileg alkalmazkodjunk hozzá. Kárpátján a törvények és jogszabályok miatt a magyar embereknek anyanyelvük mellett az államnyelvet is használniuk kell. Ebből adódóan valószínűleg a válaszadók többsége anyanyelvén kívül más nyelveken is beszél, valamint városban, hivatalos helyen más beszédmódot használ, mint otthon családi körben.

Az utolsó kérdéseknél képek segítségével kell megnevezniük majd különböző tárgyak és ételek neveit. Elképzeléseim szerint, egy adott tárgyra vagy ételre többfajta, különböző megnevezés is érkezik majd.

3.2 A kutatópontok rövid bemutatása, a kérdőív menete, módszere

Kutatásomat a Bányai kistérségben, ezen belül szülőfalumban, Barkaszón és a két szomszédos településen, Szernyén és Bányában végeztem el.

A magyar nyelvterület városi típusú települése, a vasúti csomópontként közismert Bányai, a Beregszászi járásban van. Az utóbbi fél évszázadban szláv betelepülőkkel hígították a valaha színmagyar lakosságot. Ennek következtében 2001-ben a lakosság mindössze 62,7%-a, azaz 1894 fő volt magyar. (Molnár-Molnár 2005)

Barkaszó Munkácstól 25 kilométerre található, mára már a Beregszászi járás része. A falu lakossága a 2001-es adatok alapján 2236 fő, amelyből 64,9% vagyis 1452 fő magyar. 2017-es adatok szerint Barkaszó magyar lakosságának száma 1102-re csökkent. (Tátrai-Molnár-Kovály-Eröss 2017)

Szernye Barkaszó társközsége. Állandó lakossága 1979 fő, ebből 85,4%, azaz 1690 fő magyar. A magyarok száma a 2017-es adatok alapján 1438-ra csökkent. (Tátrai-Molnár-Kovály-Eröss 2017)

Kutatásom célcsoportja a kárpátaljai magyar lakosság a Bányai kistérségben. Az adatközlőt jellemző viselkedés vizsgálatok a szubjektív, egyéni véleményre vagyunk a leginkább kíváncsiak. Így a kutatáshoz az interjú és a kérdőív használata a legmegfelelőbb módszer. (Pocsi 2019:20). Céлом volt a minél nagyobb számú válaszadás, mivel tisztában voltam azzal a ténnyel, hogy lehetetlen mindenkit elérnem. Ezért is választottam az online kérdőíves módszert mivel kutatásom célcsoportjának tagjait személyesen igen nehéz és időigényes lett volna felkeresnem, így ezzel a módszerrel olyan emberekhez is eljutottam, akik számomra teljesen idegenek voltak. A papír alapú kérdőívekkel szemben az elektronikusnak az az előnye, hogy a válaszadó sokkal őszintébben és nyitottabban felel. (Veszelszki 2013a:249)

A kérdőívemet a Google Űrlap internetes oldal segítségével készítettem el. A nyelvjárást vizsgáló kérdőív teljes mértékben anonim, minden válasz az adatközlők egyéni nézetein alapszanak. Tartalma szerint a kérdőív különböző típusú kérdéseket tartalmaz: személyes adatok, a nyelvjárásokhoz, a nyelvjárási beszélőkhöz való viszonyról. A kérdőívben szereplő kérdések esetben előfordulnak a zárt kérdések, amelyekre voltak megadott válaszlehetőségek. Annak érdekében, hogy a kérdőív ne legyen egyhangú, nyitott kérdéseket is feltettem benne, ennek segítségével a válaszadók a saját véleményüket fogalmazhatták

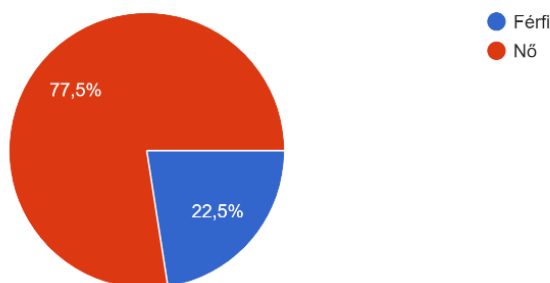
meg pár mondatban vagy példákat hozhattak fel saját tapasztalataik alapján. A kitöltött és visszaküldött kérdőívek adatait a Google Űrlapok internetes program összesítő funkciója és a Microsoft Excel program segítségével összesítettem.

3.3 A kutatás eredményei a kérdőíves felmérés alapján

Az online kérdőív 102 emberhez jutott el, melyből minden válasz releváns a kutatás szempontjából így 102 vélemény összesített véleményét mutatom be.

A vizsgálat résztvevői között némileg egyenetlenül oszlanak meg a nemi arányok, mindez magyarázható a demográfiai változásokkal, illetve az ország társadalmi kihívásaival. A beérkezett űrlapon szereplő adatok alapján a nemek arányát tekintve a válaszadók többsége nő, számszerűleg 79 személy, míg az adatközlők között mindössze 23 férfi. Talán ez azzal is magyarázható, hogy a nők nagyobb segítőkészséggel rendelkeznek a férfiaknál. (Veszelszki 2013a:c251).

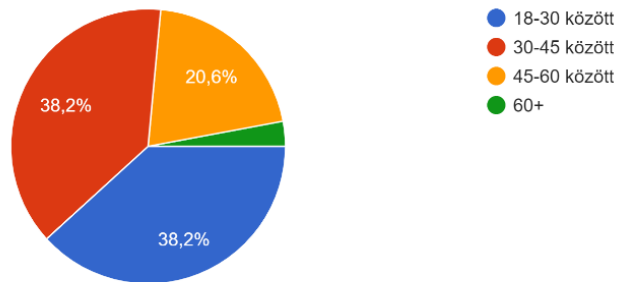
Neme:
102 válasz

1.ábra Az adatközlők nemi arányának megoszlása

A nem szerinti megoszlással ellentétben az életkor skálája igen széleskörű. A diagram alapján megállapítható, hogy a kérdőívet kitöltött személyek nagy része a 18-30 (38,2%), illetve a 30-45 (38,2 %) éves korosztályba tartozik.

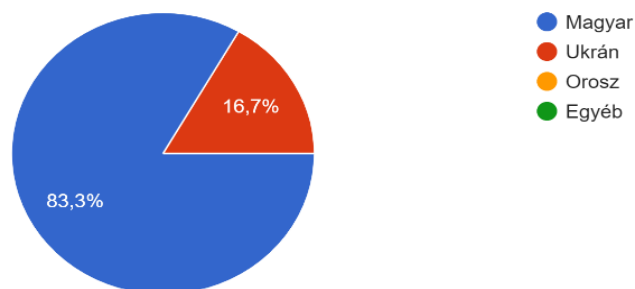
Korosztálya:
102 válasz

2. ábra Az adatközlők megoszlása korosztályok szerint

Az online kérdőívben kötelezően kitöltendő kérdés volt a nemzetiség, anyanyelv megadása. A lehetőség adott volt, választani lehetett a magyar, ukrán, orosz vagy egyéb kategóriából. A kapott eredmények alapján a kutatásomban résztvevők közül 85 magyar nemzetiségű, 17 személy pedig ukrán nemzetiségűnek sorolta magát. A 102 adatközlő közül 100 ember a magyart vallotta anyanyelvének, ezzel szemben az ukránt 2 ember jelölte meg. Érdekes összevetni az adatközlők válaszait a nemzetiség és az anyanyelv kérdésben. 100 ember tartja anyanyelvének a magyart, mégis 85 személy vallja magát magyar nemzetiségűnek. Ezzel szemben 2 személy az ukránt jelölte meg anyanyelvének, mégis 17 jelölés került az ukrán nemzetiségre. Ezekből az adatokból látszik, hogy az emberek nem feltétlenül vannak tisztában a nemzetiség és az anyanyelv fogalmával.

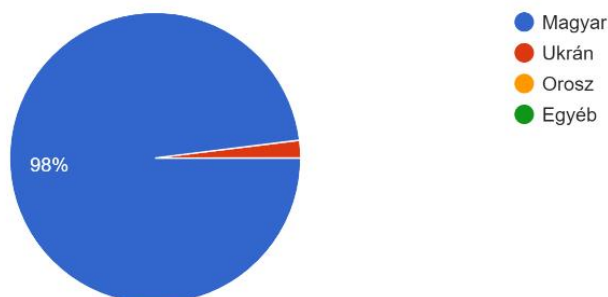
Nemzetisége:
102 válasz

3. ábra Az adatközlők nemzeti megoszlása

Anyanyelve:

102 válasz

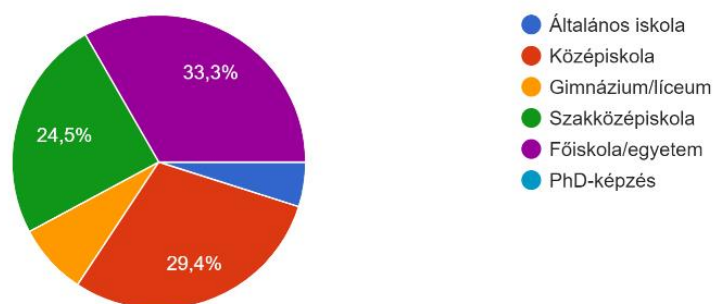

4. ábra Az adatközlők anyanyelvi megoszlása

A kérdőívet kitöltők közül 34-en (33,3%) főiskolát vagy egyetemet végeztek, 30-an (30%) középiskolát, 25-en (24,5%) szakközépiskolát, 8-an (7,8%) gimnáziumot vagy líceumot, 5 (4,9%) személy pedig általános iskolát végzett.

Iskolai végzettsége:

102 válasz

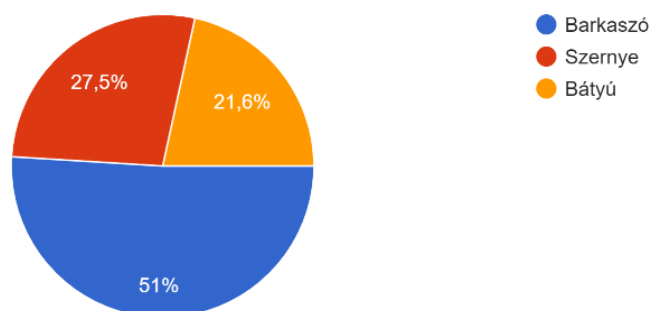

5. ábra Az adatközlők iskolai végzettségének megoszlása

A kutatásomat szülőfalumban Barkaszón és a két szomszédos településen Szernyén és Bátyúban végeztem. Barkaszóról 52 (51%), Szernyéről 28 (27,5%), Bátyúból pedig 22 (21,6%) személy töltötte ki az online kérdőívet.

Lakhelye:

102 válasz

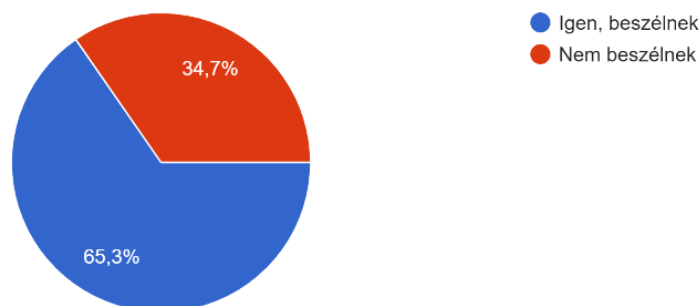

6. ábra Az adatközlők megoszlása lakhelyük szerint

Következő kérdésem az volt az adatközlők felé, hogy beszélnek-e a településükön tájszólásban. Erre a kérdésre a válaszadók közül 66 személy (65,3%) igennel válaszolt, míg 35-en (34,7%) a nemet jelölték meg.

Beszélnek-e ezen a településen tájszólásban?

101 válasz

7. ábra Beszélnek-e ezen a településen tájszólásban?

Az előző kérdésemből következtetve arra a kérdésre is kíváncsi voltam, hogy az adott településeken kik beszélnek a tájszólást, csak az öregek vagy a fiatalabb korosztály is. Minden településre jellemző, hogy saját beszédükben nem veszik észre a nyelvjárási beszédmódot. A válaszadók közül 43-an válaszolták azt, hogy az öregebb korosztály, 28-an azt, hogy az öregebbek és a fiatalok is beszélnek a tájszólást. Ezen kívül 13 személy jelölte, hogy mindenki és 9-en azt, hogy senki, valamint 1 olyan válasz érkezett, hogy nem tudom, 1 olyan, hogy emberektől függ. 4 válaszadó szerint pedig nem beszélnek a tájszólást.

“Szerintem nem beszélünk tájszólással, de aki beszél is, az az idősebbek.”

“Az én tapasztalataim szerint, fele-fele arányban.”

“A fiatalok között is vannak, akik beszélnek a régi tájszólást. Általában azoknál található még meg, akik nem tanultak tovább”

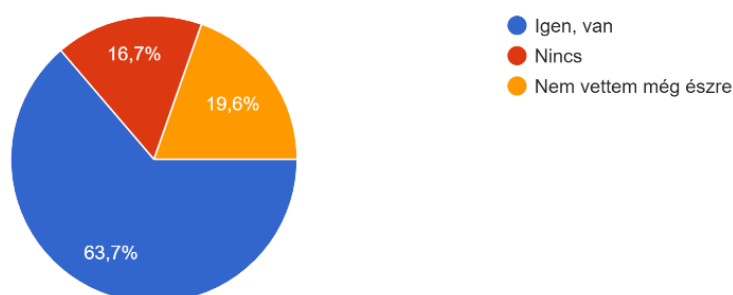
“Azt mondanám, hogy az idősebbek. Viszont ők sem tájszólással inkább picit régebbiesen.”

“Szóhasználat terén inkább az idősebbek, de a fiataloknál is jelen van”

Sokan vélik úgy, hogy a generációk közötti beszédmód teljesen eltérő ezért a következő kérdésben arra szerettem volna választ kapni, hogy az adott településeken van-e különbség az idősebbek és a fiatalabbak beszéde között. 65 adatközlő szerint van, 17 szerint nincs különbség az idősebb és a fiatalabb korosztály beszéde között. 20 személy még nem vette észre az adott településen a korosztályok közötti különbséget.

Van-e különbség ezen a településen az idősebbek és a fiatalabbak beszéde között?

102 válasz

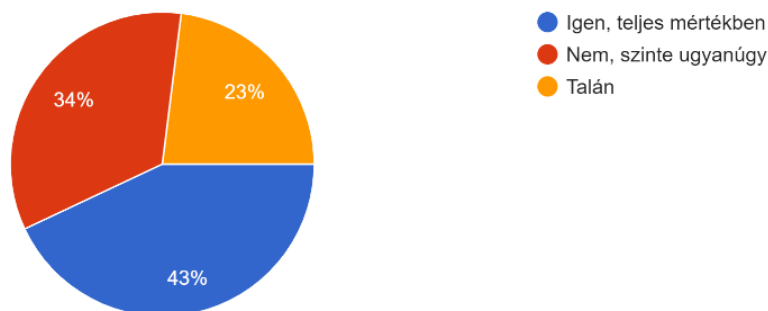

8. ábra Az idősebbek és a fiatalabbak beszéde közötti különbség

Minden ember számára a saját anyanyelve és a sajátos beszédmódja a legszebb és a megszokott. Barkaszó, Szernye és Bátyú szomszédos települések, de mégis érdekelt, hogy az emberek véleménye szerint saját településükön szebben beszélnek-e, mint a szomszédos településeken. 43 adatközlő válaszolta, azt, hogy teljes mértékben szebben beszélnek, 34 személy véleménye szerint szinte ugyanúgy, 23-an pedig a talán válaszlehetőséget jelölték.

Ön szerint szebben beszélnek itt, mint a szomszéd településeken?

100 válasz

9.ábra Szebben beszélnek itt, mint a szomszéd településeken?

A következő kérdés azt volt, hogy sajnálnák-e ha megszűnne a nyelvjárási beszéd mód a saját településükön. Szinte egyértelmű válasz született, ugyanis 93 személy sajnálná, 7 pedig nem, ha megszűnne a nyelvjárás a településükön. 1 adatközlő szerint pedig már nagyrészt megszűnt.

“Sajnáltnám, hisz ez a településünk részét képezi.”

“Igen sajnálnám, mert ez teszi egyedivé és különlegessé a mi falunkat, úgy ahogy más falvakat is a saját jellemző tájszólása.”

“Igen, mivel hogy, ha megszűnne nem tudnánk tovább adni a következő nemzedéknek”

“Igen! A magyar nyelv, a hagyományok, a kultúra elengedhetetlen része a kárpátaljai magyarság, így a magyarok lakta barkaszói lakosok körében is. Ezeket az értékeket az ott élők - kortól függetlenül - mindig megpróbálták megtartani, ápolni. És ennek máig is eleget tesznek.”

Melyik szebb: a köznyelv vagy a nyelvjárás? Ez a kérdés megosztotta a válaszadókat. Mind a két opcióra felsorolt érvek közül néhányat kiemelnék, amelyekben magyarázat érkezett a választásra:

“Nyelvjárás, mert minden településnek meg van a maga szépsége és szerintem mindenhol úgy szép és jó, ahogy éppen beszélnek az emberek.”

“Nyelvjárás a hagyományokhoz tartozik A köznyelvet azok használják inkább, akik kikerültek az adott településről vagy más iskolába járnak és ott már az adott köznyelvet veszik fel.”

“Mindkettőnek meg van a szépsége, a nyelvjárás egy adott település vagy közösség szokásává és jellemző jegyév válhat, ilyen szempontból ez szebbé teszi.”

“Köznyelv, mert így mindenki megérti a másikat.”

“Szerintem a nyelvjárás szebb, a köznyelvet bármikor előhúzhatja a tarsolyából az ember, de a nyelvjárással együtt nőttünk fel és ez eléggé meghatározó, ha az ember a gyökereire gondol.”

“Nem lehet összehasonlítani. Mind a kettőnek van előnye és hátránya. A hagyomány megtartása fontos. Egy népnek akkor van jövője, ha vigyáznak a múlt értékeire. Viszont beilleszkedni bárhol könnyebb, ha az átlagos, tiszta köznyelvet beszéljük.”

“Mindkettőnek megvan a saját szépsége. Az irodalmi magyar nyelv önmagában páratlan és gyönyörű nyelv. Ferenc Pápa egyszer azt mondta: "A mennyországban a hivatalos nyelv a magyar, mert egy életig tart megtanulni". A nyelvjárás vagy másnéven a dialektika pedig általában a külhoni magyarok, a vidéki magyarok vagy a "rég magyarok" körében elterjedt jelenség, ami már szinte hagyománnyá vált a generációk között és amit általában csak ők értenek egymást között. Ez önmagában szintén egy gyönyörű jelenség és a nemzet iránti kötődésüket mutatja.”

A következő kérdésben arra voltam kíváncsi, hogy ismernek-e olyan szavakat, kifejezéseket, amelyeket a szomszédos településeken hallottak, de ők maguk nem használják. Olyan válaszok is érkeztek, hogy még nem hallottak ilyen szavakat: *“Újakat eddig nem hallottam. A környező falvakban szinte ugyanaz a beszéd járás, mint például a saját településünkön.”* A válaszadók rengeteg olyan szót soroltak fel, amelyek számukra feltűnőek vagy érdekesek, valamint olyanokat, amelyeket a szomszédos településeken Dobronyban, Csongoron hallottak:

- Lóka
- Tócsni
- Sánc
- Drugafa
- Dencelni

- Trapp
- Cirok
- Lábtó
- Kredenc
- Sifony
- Hokedli
- Sámli
- Málé
- Tumbocska
- Katucs

Sokszor előfordul, hogy két különböző településről való ember beszédében eltérések, egyforma jelentésű szavak, de másképpen jelennek meg. Arra voltam kíváncsi, hogy szokták-e ugratni, csúfolni a települések a szomszéd települések lakóit beszéd módjuk miatt. Az adatközlők nagy része 81 személy szerint nem szokták, de olyan válasz is érkezett, hogy néha előfordul ilyen eset, de ez is csak viccből.

“Igen, az olyan falubeli emberek, akik nagy mértékben beszélnek a nyelvjárási beszéd módot és furcsálják a nálunk kimondott szavakat, de ezt sem sértésként csak megjegyzik, hogy ők nem úgy mondják.”

“Nem, mivel szépen beszélnek itt a magyar nyelvet”

Az előző kérdésből adódóan arra is kíváncsi voltam, hogy előfordult-e olyan eset, amikor megszólták, vagy röstellték, szégyellte otthoni nyelvjárási beszéd módjukat. 5 adatközlőn kívül, mindenki büszkén vállalja sajátos beszéd módját. Olyan eset viszont előfordult, hogy megszólták őket beszédük miatt:

“Előfordult. Baráti társaság, de csak viccből”

“Igen, például Magyarországon a szkoccs-ragasztószalag, a bulocska -zsömle miatt, a hűtős cukor-negró miatt.”

“Sokszor, főleg az általános iskolában gyerekkoromban a tanárok, magyar nyelv tanár és más szakos tanárok is.”

“Családon belül előfordult néha, hogy ha nyilvános közegben voltunk, akkor jelezték (leginkább a nagyszülők) hogy ne éljünk a nyelvjárási szokásunkkal.”

“Szóhasználatom miatt, mivel én nem használom a falu tájszólását, az i betűs beszédet, sem a la töltelékszót.”

Minden településnek ezen belül pedig az embereknek is az anyanyelve, a sajátos beszédmódja a legszebb. Arról kérdeztem az adatközlőket, hogy szerintük van-e olyan település, ahol csúnyán beszélnek magyarul. A válaszadók véleménye ennél a kérdésnél nagyon eltérő, többen említik (12 személy) Dobrony, Beregrákos, Fornos, Feketepatak illetve Nagygejőc nevét, az emberek véleménye szerint itt csúnyán beszélnek a magyar nyelvet, de olyan vélemény is akad, akiknek ez tetszik.

“Csúnyán nem inkább ízlésesen Rákos Dobrony, Dercen.”

“Szerintem csúnya beszéd nincs ,de vannak falvak ,ahogy másképp ejtenek ki szavakat, mint mi, esetleg "á ,é " betűsen beszélnek ,Dobrony ,Dercen ,Fornos.”

“Nincs. A magyart csak szépen lehet beszélni. Imádom a dobronyi zárt "a"- t 😊 “

Az adatközlők többsége szerint:

“Szerintem magyarul nem lehet csúnyán beszélni, igaz, hogy minden faluban van eltérés a beszédben, de attól még nem jelenti azt, hogy csúnya, sőt a magyar nyelv az anyanyelvünk és ez a legszebb.”

“Véleményem szerint nincs. Ahány ház annyi szokás.”

“Nincs. Szerintem nagyon szép, ha a különböző településeknek megvan a saját nyelvjárása.”

“A nyelvjárást nem lehet csúnyának nevezni.”

“Csúnyán nem hiszem, hogy beszélnek, vannak falvak, ahol tájszólással beszélnek.”

““Biztosan van olyan település. De kinek mi a csúnya? Keveredik az ukránnal, ruszinnal, oroszsal, szlovákkal, románnal esetleg? Számomra ez a csúnya beszéd....”

A következőkben azt a kérdést tettem fel, hogy anyanyelvükön kívül beszélnek-e más nyelven és ha igen, akkor melyiken. Több olyan válasz érkezett, ahol az adatközlő több nyelvet is említett. 63 személy írta az ukrán nyelvet, 23-man az orosz, 14-en az angol, 4-en a cseh, 5-en a német, 1 személy a spanyolt, 1 a szerbet, 1 a görög-hébert beszéli anyanyelvén kívül.

Kárpátalja városaiban szinte elengedhetetlen, hogy az emberek beszéljék az államnyelvet. Mára már egyre indokoltabbá válik nem csak az anyanyelvük, de az államnyelv használata is a mindennapi életben a kisebb falvak köreiben is. Arra is kíváncsi voltam, hogy városban vagy hivatalos helyeken ugyanúgy beszélnek-e, mint otthon családi körben. A válaszadók közül 57 személy nemmel válaszolt. Olyan válaszok érkeztek, mint például:

“Nem, ilyen helyeken sajnós csak ukránul lehet beszélni. A családi körben pedig szabadon magyarul.”

“Nem, minden helynek megvan a megfelelő stílusa”

“Nem! Nyilvános, hivatalos helyen megpróbálom a legjobbat kihozni magamból, ehhez járul hozzá a nyelvi megnyilvánulásom, beszéd stílusom is.”

“Városban ukránul, de családi körben magyart használunk.”

Nem ,mert a legtöbb hivatalos helyen elvárják az ukrán nyelvhasználatot.”

A következő szakaszban a válaszadóknak képek alapján kell megnevezniük a tárgyakat, különböző ételek neveit. Arra voltam kíváncsi, hogy Barkaszó, Szernye és Bátyú településein mennyi eltérés van egy-egy szó használatában. Az a kérdést tettem fel, hogy hogyan nevezik azt, ami a kisült szalonnából a zsír kinyomkodása után megmarad. Az adatközlők nagy részben, 83 személy írta a tepertőt, 4-en a töpörtyű, 4-en a pörcc és 4-en a zsiradék kifejezést írták. 5 ember a nem tudom választ adta.

Mi az a darab, amelyet a kenyér megvágásakor a kenyér végéből levágunk? Erre a kérdésre 72-en a *fara* kifejezést írták, 2-en a csúcsa, 4-en a héja, 17-en a kenyér fara, 5-en a kenyér vége, 2 ember pedig a kenyér sarka kifejezést használja.

Melyik az az eszköz, amivel a széthullott szénaszálakat összehúzzák? Az adatközlők válasza alapján 83 a gereblye, 17-en vasvilla, 2-en a gráblya, 1 személy pedig a rendsorolót írta válaszként.

Mi a neve a széknél jóval alacsonyabb, támla nélküli ülőbútornak? 33-an jelölték a kisszék megnevezését, 38-an a hokedli, 14-en a sámli, 11-en a puff, 2-en a taburetka, 3-an a sámedli 2-en pedig a nem tudom választ írták.

Hogyan nevezik az Ön településén a csípős gyomnövényt? A válaszadók többsége 71 személy a csonárt írta, 11-en a csalánt, 3-an a csoni és 1 adatközlő a csihányt használja. 17

adatközlő válaszát nem tudtam elfogadni, ugyanis a kérdés alapján más csípős növényeket írtak válaszként.

Mi a neve a mész és a homok keverékének, amivel a téglát a falban összeragasztják? 80-an a maltert, 8-an a habarcsot, 7-en a betont, 7-en a cement szót használják. 1 adatközlő pedig a nem tudom válaszlehetőséget írta.

Hogyan nevezik azt az ételt, amelyben a tésztaalapra lekvárcsomót tesznek majd pedig összehajtják? Az adatközlők válaszai alapján a többség, 90 személy derelyének nevezi. 2-en a barátfüle, 1 személy pedig a piroha megnevezést használja. 10 személy válasza nem ide illő.

Mi van a tojás közepén? 88 válaszadó a sárgája, 5-en a tojás széke, 1 ember pedig a kötése válaszlehetőséget adta meg. 8 adatközlő szerint: “J betű 😊”

Mi az a többnyire zománcozott kis, füles edény, amiből tejet vagy vizet isznak? Ennél a kérdésnél sokszínű válasz érkezett. 76-an írták a bádóg szót, 11-en a csupor, 7-en a bögre, 4-en a findzsa, 1 személy a cserpák, 3-an a kanna szót adták meg válaszul.

Mi a vadrózsa termése, amiből lekvárt és teát is csinálnak? A válaszadók több, mint a fele 78 személy a hecse kifejezést használja. 16 személy a csipkebogyó, 1 ember a seggvakarc, 1 pedig a heves szót használja. 6 személy a nem tudom választ írta.

Az utolsó kérdéseknél az adatközlőknek képek alapján kellett megnevezniük az adott tárgyat vagy ételt. Az első kérdésnél:

10. ábra Az Ön településén hogyan nevezik a képen látható tárgyat?

A válaszadók többsége 82 személy a furik megnevezést használja. Többször használják még a talicska kifejezést és a (17 személy) a tacska szót (3 személy)

A következő kérdés:

11. ábra Hogyan nevezi a képen látható ételt?

A válaszadók többsége a pelmenyi kifejezést (78 személy), a húsos derelyét pedig (24 személy) használja.

12. ábra Hogyan nevezi a képen látható növényt?

Az adatközlők közül a legtöbben a tengeri szót használják (65 személy), emellett gyakori a kukorica megnevezés is. (35 személy) Ezen kívül a málé szót említik. (8 személy).

13. ábra Hogyan nevezi a képen látható tárgyat?

A válaszadók a банка (39 személy), befőttesüveg (40 személy) és az üveg (23 személy) megnevezéseket használják.

14. ábra Hogyan nevezi a képen látható krumpliból készült ételt?

A válaszadók közül 42 személy a lapcsinka, 30 a lapcsánka, 24 a kugli, 5 a tócsni, 1 a kremzli kifejezéseket használja.

15. ábra Hogyan nevezi a képen látható tárgyat?

Az adatközlők többsége 87 személy a létra szót használja, 10 személy a lábtó, 4 a lajtorja és 1 a rajtaja kifejezéseket.

IV. Összefoglalás

Szakedolgozatom témája az életkor nyelvhasználatot befolyásoló szerepe Barkaszon, Szernyén és Bátyúban. Megírásával az volt a célom, hogy bemutassam a Bátyúi kistérség, ezen belül szülőfalum és a két szomszédos település nyelvhasználatát, illetve azt, hogy hogyan viszonyulnak a nyelvjáráshoz, illetve a tájszólás használatához.

A három település körében 102 kérdőív került kitöltésre. Az adatközlők életkori és iskolai végzettségének skálája igen széleskörű. A kitöltők nagy része magyar anyanyelvű, a magyar nyelvet használják leggyakrabban, de emellett számos idegen nyelven is beszélnek. Hivatalos helyeken inkább az ukrán államnyelvet használják.

A válaszadók véleményei alapján ezeken a településeken beszélnek a tájszólást. Feltételeztem, hogy a legtöbb településen csak az idősebb emberek beszélnek, de az adatközlők válaszai alapján kiderült, hogy a fiatalabb generáció körében is előfordul. Annak ellenére, hogy a tájszólást az idősebb és a fiatalabb korosztály is használja különbségek még mindig vannak a két generáció beszéde között, ezt az állítást a kérdőíves felmérésben 66 személy igazolja.

Minden ember számára a saját anyanyelve és a beszédmódja a legszebb, ezzel a kitöltő személyek is nagyban egyet értenek. A megkérdezettek közül 43 személy szebbnek tartja saját beszédmódját a többi falvak magyar lakosaitól, 34 személy pedig szinte egyformának.

Feltételeztem azt is, hogy a megkérdezettek többsége a nyelvjárást tartja szebbnek és sajnálná, ha megszűnne a jövőben. Az adatközlők többsége 93 személy sajnálná, ha településükön megszűnne a nyelvjárási beszédmód. Emellett a legtöbb válaszadónak a nyelvjárás szebb, ugyanis ebben nevelkedtek fel és ezt szeretnék a gyermekeiknek is tovább adni. *“Szerintem a nyelvjárás szebb, a köznyelvet bármikor előhúzhatja a tarsolyából az ember, de a nyelvjárással együtt nőttünk fel és ez eléggé meghatározó, ha az ember a gyökereire gondol.”* Tehát a feltételezésem beigazolódott.

A kérdőívben olyan kérdésekre is kíváncsi voltam, hogy előfordult-e olyan eset az adatközlőkkel, hogy megszólták őket nyelvjárási beszédjük miatt, vagy esetleg szégyellte otthoni beszédmódját. Olyan eset, hogy röstellték volna magyar beszédjüket a legtöbb adatközlővel még nem fordult elő, inkább büszkék arra ahogyan beszélnek. Az viszont többször előfordult, hogy megszólták őket, de a legtöbb válaszadó szerint ezt sem gúnyosan és rossz szándékból tették.

A kutatásom arra világított rá, hogy a Bányai kistérség, Barkasó, Szernye és Bányai büszkék saját nyelvjárásukra és szeretnék azt megőrizni. Nem csak az idősebb korosztály, de a fiatalabb generáció is fontosnak tartja, hogy megmaradjon ez a nyelvváltozat, megmaradjanak a tájszavak. A saját anyanyelvét, beszédmódját legyen az bármilyen mindenki a legszebbnek tartja és tiszteli azt. Fontos megőriznünk, hogy a gyermekeink is ebben a kultúrában nevelkedhessen.

Irodalomjegyzék

1. Ablonczy Balázs – Bárdi Nándor 2010: Határon túli magyarok: mérleg, esély, jövő — In. Határon túli magyarság a 21. században konferenciasorozat a Sándor-palotában 2006-2008. Szerkesztette: Bitskey Botond, Köztársasági Elnöki Hivatal.
2. Balogh Lajos 2004: A kettőshangzók fonológiai státusza a kárpátaljai Dercen nyelvjárásában. In. P. Lakatos Ilona–T. Károlyi Margit (szerk.): Nyelvvesztés, nyelvjárásvesztés, nyelvcseré. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 192–194.
3. Beregszászi, Anikó és Csernicskó, István (2003) *A magyar nyelv használatának lehetőségei Kárpátalján de jure és de facto*. In: Nyelvi jogok, Kisebbségek, Nyelvpolitika Kelet-Közép-Európában.. Magyar Kisebbségi Könyvtár sorozat . Akadémiai Kiadó, Budapest, pp. 110-122.
4. Beregszászi Anikó és Csernicskó István, Hires Kornélia és Márku Anita 2003 In: Csernicskó István szerk. *A mi szavunk járása. Bevezetés a kárpátaljai magyar nyelvhasználatba*, 233–242. Beregszász: Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola
5. Beregszászi, Anikó és Csernicskó, István (2007) *A kárpátaljai magyar nyelvjárásokról*. In: Hiába repülsz te akárhová... PoliPrint, Ungvár, pp. 7-96
6. Botlik József 2005 Közigazgatás és nemzetiségi politika Kárpátalján I. Magyarok, ruszinok, csehek és ukránok 1918-1945 Nyíregyházi Főiskola Ukrán és Ruszin Filológiai Tanszéke
7. Csernicskó István, Márku Anita 2007 Hiába repülsz te akárhová... Segédkönyv a kárpátaljai magyar nyelvjárások tanulmányozásához
8. Csernicskó István 2005: Kárpátaljai magyar beszélt nyelvi vizsgálatok: előzetes a Kárpátaljai Magyar Hanganyagtár adatbázisából. In: Beregszászi Anikó, Papp Richárd szerk. Budapest-Beregszász: MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
9. Csernicskó István 2007, Beszélhetünk e egységesen „kárpátaljai magyar nyelvjárásokról”
10. Csúry Bálint 1929A: Magánhangzók elisiója a tiszaháti és ugocsai nyelvjárásban. Magyar Nyelv 25. köt. 5–6. sz. / 1929, 163–73.
11. Csúry Bálint 1929B: Pótló megjegyzések a tiszaháti és ugocsai elisióhoz. Magyar Nyelv 25. köt. 9–10. sz. / 1929, 343–345.
12. Dudics Lakatos Katalin: 2010 Kárpátaljai magyar iskolások nyelvi tudata és attitűdje. Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
13. Dudics Lakatos Katalin, Tóth Péter 2017 A nagydobronyi nyelvjárásról.

14. Gazdag, Vilmos: 2021 *Szláv elemek a kárpátaljai Beregszászi járás magyar nyelvjárásaiban : Monográfia* Termini Egyesület
15. Horváth Katalin: 1976, A kárpátontúli magyar nyelvjárások magánhangzó rendszere. Az USZSZK Felső és szakközépoktatási Minisztériuma- Uzshorodi Állami Egyetem, Ungvár
16. Horváth Katalin 1998: A zárt í-zés jelenségéről a kárpátaljai magyar nyelvjárásokban. In. Szabó Géza–Molnár Zoltán szerk. III. Dialektológiai Szimpozion. Szombathely, A Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola Magyar Nyelvészeti Tanszékének Kiadványai II. 262–265.
17. Imre Samu 1988. A területi nyelvváltozatok. In: Kiss Jenő – Szóts László szerk., A magyar nyelv rétegződése. I–II. Budapest, Akadémiai Kiadó, 50–69.
18. Karmacsi Zoltán: 2009 Nyelvi attitűd: gyengítő és erősítő tényezők Kárpátalján a magyar nyelv esetében Borbély Anna–Vancóné-Kremmer Ildikó (szerk.): Nyelvi ideológiák, attitűdök és sztereotípiák. Tinta Könyvkiadó
19. Kiss Jenő 1991. Változásvizsgálat a magyar dialektológiában. In: Kiss Jenő – Szóts László szerk., Tanulmányok a magyar nyelvtudomány történetének témaköréből. Budapest, Akadémiai Kiadó, 371–81.
20. Kiss Jenő 1993 nyelvjárási tanulmányok In Hajdú Mihály szerk. A magyar nyelv rétegződése, táji tagolódása. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó 146
21. Kiss Jenő 2001a. Bevezetés. Nyelvek, nyelvváltozatok, nyelvjárások. A dialektológia (1–3). In: Kiss Jenő szerk., Magyar dialektológia. Budapest, Osiris Kiadó, 7–91
22. Kiss Jenő: 2001 Magyar dialektológia, szerk Orsis Kiadó Budapest
23. Kiss Jenő 2002: Társadalom és nyelvhasználat Szociolingvisztikai alapfogalma Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
24. Kiss Jenő 2007a. Kihívások és lehetőségek előtt a magyar dialektológia. In: Guttmann Miklós – Molnár Zoltán szerk., V. Dialektológiai Szimpozion. Szombathely, A Berzsenyi Dániel Főiskola Magyar Nyelvészeti Tanszékének Kiadványai 8: 8–16
25. Kontra Miklós: 2003a A független változók hatásainak összegzése. In: KONTRA MIKLÓS (szerk.): Nyelv és társadalom a rendszerváltás kori Magyarországon. Budapest. 169–229
26. Lanstyák István – Szabómihály Gizella 1997: Magyar nyelvhasználat – iskola Kétnyelvűség. Pozsony: Kalligram 6.

27. Lizanec Péter M.–Horváth Katalin 1982: A kárpátontúli magyar nyelvjárások főbb sajátosságairól. Magyar Nyelvjárások 24. köt. / 1982, 3–18.
28. Molnár József, Molnár D. István: 2005 Kárpátalja népessége és magyarsága a népszámlálási és népmozgalmi adatok tükrében MTA TK Kisebbségkutató Intézet Kalligram Budapest, 2018
29. Parapatics, Andrea (2020) *Nyelvi-nyelvjárási tudat és regionális nyelvhasználat Magyarországon: Élőnyelvi kutatások és tanulságaik. Habilitációs tézisek.* Other thesis, Pannon Egyetem.
30. Pocsai Réka 2019: Az internetes nyelvhasználathoz kapcsolódó attitűdök a kárpátaljai magyarok körében, link innen: <http://genius-ja.uz.ua/images/files/pocsai-rekaszakdolgozat.pdf>
31. Sándor Klára 2016: *Nyelv és társadalom.* Budapest Krónika Nova Kiadó
32. Szarka László 2004: *Kisebbségi léhelyzetek - közösségi alternatívák* Lucidus Kiadó, Budapest.
33. Tátrai Patrik – Molnár József – Kovály Katalin – Eröss Ágnes *A kárpátaljai magyarok lélekszám a és a népesedésüket befolyásoló tényezők a SUMM A 2017 felmérés alapján*
34. Tóth Péter 2010: *Kárpátaljai magyar dialektológiai vizsgálatok,* Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Budapest
35. Veszelszki Ágnes: 2013a *a digilektus hatása az írásbeli és szóbeli kommunikációra egy kérdőíves vizsgálat alapján.*
36. Zoltán András 2005: *Szavak, szólások, szövegek.* Nyelvészeti és filológiai tanulmányok, Budapest.
37. Végh József 1954. *Az Ғrségi és hetési nyelvjárás ismertetése. I–II.* Magyar Nyelv 50: 249– 260, 423–8.

Резюме

Темою моєї дисертації є роль віку у вживанні мови в Баркасово Рівне Батьово. Під час написання моєї мети було представити використання мови в субрегіоні Батьово, включаючи моє рідне село та два сусідні поселення, а також те, як вони пов'язані з діалектом і використанням місцевого діалекту.

Серед трьох населених пунктів було заповнено 102 анкети. Віковий та освітній діапазон інформаторів дуже широкий. Більшість респондентів є носіями угорської мови, вони найчастіше використовують угорську, але володіють і багатьма іноземними мовами. В офіційних місцях державною мовою є українська.

На думку респондентів, у цих населених пунктах розмовляють місцевою мовою. Я припускав, що в більшості населених пунктів нею розмовляють лише старші люди, але за відповідями інформаторів виявилось, що це трапляється і серед молодшого покоління. Незважаючи на те, що як старша, так і молодша вікові групи користуються пейзажним мовленням, відмінності між мовленням двох поколінь все ж є, це твердження підтверджують 66 осіб в анкетному опитуванні.

Для кожної людини рідна мова і рідна мова є найкрасивішою, і люди, які заповнюють анкети, багато в чому згодні з цим. Серед опитаних 43 особи вважають своє мовлення кращим, ніж угорські жителі інших сіл, а 34 особи вважають його майже таким же.

Я також припустив, що більшість опитаних вважають діалект більш красивим і пошкодують, якщо він зникне в майбутньому. Більшість інформантів, 93 особи, пошкодували б, якби в їхньому поселенні припинився діалектний спосіб мовлення. Крім того, більшість респондентів віддають перевагу діалекту, оскільки виховувалися на ньому і хочуть передати його своїм дітям.

«Я вважаю, що діалект красивіший, розмовну мову можна витягнути з кишені будь-коли, але ми вирости з діалектом, і це досить вирішально, якщо думати про своє коріння». Отже, моє припущення підтвердилося.

Мої дослідження показали, що субрегіон Батьово, та Баркасово Рівне Батьово пишаються своїм власним діалектом і хочуть його зберегти. Не тільки старша вікова група, а й молоде покоління вважає важливим зберегти цей мовний варіант, зберегти пейзажні слова. Кожна людина вважає і шанує свою рідну мову і рідну мову як

найпрекрасніші. Це важливо зберегти, щоб наші діти також виховувалися в цій культурі.

Mellékletek

Janócsi Rebeka, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola IV. évfolyamos Magyar nyelv és irodalom szakos hallgatója vagyok. Szakdolgozatom sikeres megírásához egy kérdőíves kutatás keretein belül szeretném felmérni Barkaszó, Szernye és Bátyú települések nyelvhasználatát és ebben kérem az Önök segítségét.

Az űrlap kitöltése teljes mértékben anonim!
Kérem, járuljon hozzá kutatásomhoz azzal, hogy az alábbi kérdőívet kitölti!

Válaszaikat és segítségüket hálásan köszönöm!

Neme:

- Férfi
- Nő

Korosztálya:

- 18-30
- 30-45
- 45-60
- 60+

Nemzetisége:

- Magyar
- Ukrán
- Orosz
- Egyéb

Anyanyelve:

- Magyar
- Ukrán
- Orosz
- Egyéb

Iskolai végzettsége:

- Középiskola

- Gimnázium/líceum
- Szakközépiskola
- Főiskola/egyetem
- PhD-képzés

Lakhelye:

- Barkaszó
- Szernye
- Bátyú

Beszélnék-e ezen a településen tájszólásban?

- Igen, beszélnek
- Nem beszélnek

Kik beszélnek a régi tájszólást a településen? Csak az öregek vagy fiatalok is?

Ön szerint szebben beszélnek itt, mint a szomszéd településeken?

- Igen, teljes mértékben
- Nem, szinte ugyanúgy
- Talán

Van-e különbség ezen a településen az idősebbek és a fiatalabbak beszéde között?

- Igen, van
- Nincs
- Nem vettem még észre

Sajnálná, ha megszűnne településükön a nyelvjárási beszédmód?

Melyik szebb: a köznyelv vagy a nyelvjárás? Miért?

Hallott-e olyan magyar szavakat, kifejezéseket a szomszéd települések magyar beszélőitől, amelyeket itt nem mondanak? Ha igen, melyek voltak ezek a szavak?

Szokták-e ugratni, csúfolni ennek a településnek a lakóit az itteni beszédmód miatt a szomszéd települések lakói?

Előfordult, hogy megszólták nyelvjárásias beszédmódja miatt? Ki és hol?

Volt olyan helyzetben, amikor röstellte, szégyellte itthoni beszédmódját?

Véleménye szerint van-e olyan település, ahol csúnyán beszélnek magyarul? Ha igen, melyik ez a település?

Tud-e anyanyelvén kívül más nyelveken is? Ha igen, melyiken?

Ugyanúgy beszél városban vagy hivatalos helyen is, mint otthon családi körben?

Hogyan nevezik az Ön településén azt, ami a kisült szalonnából a zsír kinyomkodása után megmarad?

Mi az a darab, amelyet a kenyér megvágásakor a kenyér végéből levágunk?

Melyik az az eszköz, amivel a széthullott szénaszálakat összehúzzák?

Mi a neve a széknél jóval alacsonyabb, támla nélküli ülóbútornak?

Hogyan nevezik az Ön településén a csípős gyomnövényt?

Mi a neve a mész és a homok keverékének, amivel a téglát a falban összeragasztják?

Hogyan nevezik azt az ételt, amelyben a tésztaalapra lekvárcsomót tesznek majd pedig összehajtják?

Mi van a tojás közepén?

Mi az a többnyire zománcozott kis, füles edény, amiből tejet vagy vizet isznak?

Mi a vadrózsa termése, amiből lekvárt és teát is csinálnak?

Az Ön településén hogyan nevezik a képen látható tárgyat?

Hogyan nevezi a képen látható ételt?

Hogyan nevezi a képen látható növényt?

Hogyan nevezi a képen látható tárgyat?

Hogyan nevezi a képen látható krumpliból készült ételt?

Hogyan nevezi a képen látható tárgyat?

Ім'я користувача:
Аніко Чурман

Дата перевірки:
18.05.2023 22:52:21 CEST

Дата звіту:
24.05.2023 23:36:58 CEST

ID перевірки:
1015143514

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

ID користувача:
100011754

Назва документа: Janócsi Rebek_Szakdolgozat_2023

Кількість сторінок: 41 Кількість слів: 7313 Кількість символів: 56216 Розмір файлу: 1.28 MB ID файлу: 1014824394

27.5% Схожість

Найбільша схожість: 7.92% з Інтернет-джерелом (<https://hodinkaintezet.uz.ua/wp-content/uploads/2021/11/Gazdag-Vilm>)

26.8% Джерела з Інтернету 58 Сторінка 43

14.6% Джерела з Бібліотеки 41 Сторінка 45

7.25% Цитат

Цитати 20 Сторінка 46

Не знайдено жодних посилань

2.61% Вилучень

Деякі джерела вилучено автоматично (фільтри вилучення: кількість знайдених слів є меншою за 8 слів та 1%)

2.54% Вилучення з Інтернету 453 Сторінка 47

0.1% Вилученого тексту з Бібліотеки 93 Сторінка 53